

LIETUVOS GYVYBĖS DRAUDIMO
ĮMONIŲ ASOCIACIJA

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai

2023 04 07 Nr. 1071

Kopija:

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

DĖL MOKESČIŲ ĮSTATYMŲ PAKEITIMO PROJEKTŲ

Lietuvos gyvybės draudimo įmonių asociacija (toliau - Asociacija), įvertinusi Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtą Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 2, 6, 8, 13¹, 16, 17, 18, 18², 20, 21, 24, 25, 27, 34, 35 ir 37 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 12¹ straipsniu įstatymo projektą (toliau – **GPMĮ projektas**) bei Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 2, 5, 12, 17, 17², 18, 19, 46¹, 47, 56¹ straipsnių, 1 priedėlio pakeitimo ir įstatymo papildymo 30² straipsniu įstatymo projektą (toliau – **PMĮ projektas**), o taip pat Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtą Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-1904 3, 4, 5 ir 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo II¹ skyriumi įstatymo projektą (toliau – **NSDĮ projektas**) bei Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 5, 10, 11 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – **VSDĮ projektas**), teikia savo nuomonę.

GPMĮ projektu, be kita ko, siūloma :

1. Peržiūrėti gyventojų pajamų mokesčių lengvatas - lengvatas ilgalaikio taupymo produktams visa apimtimi taikyti tik pagal Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymą (t. y. II pensijų pakopoje) gyventojų mokamoms pensijų įmokoms, o lengvatų ilgalaikio draudimo ir III pakopos pensijų įmokoms siūloma atsisakyti palaipsniui, t. y. lengvatą taikyti ateinančius 10 metų iki 2023 metų pabaigos sudarytoms gyvybės draudimo ar pensijų kaupimo sutartims.

1. Dėl gyvybės draudimo, kaip investavimą ir taupymą ateičiai skatinančio instrumento, paskirties

Lietuvos Respublikos teisės aktuose gyvybės draudimas yra reglamentuotas kaip savarankiško kaupimo pensijų sistemos dalis. Kaupimas per gyvybės draudimo produktus ir III pakopos pensijų fondus priskiriamas III pensijų sistemos pakopai. Valstybės formuota ir išlaikyta ilgametė ekonominės ir socialinės politikos kryptis - prisidėti prie pensijų stygiaus ateityje problemos sprendimo, taip skatinant gyventojus taupyti savarankiškai per gyvybės draudimą, nustatant galimybę susigrąžinti gyventojams pajamų mokesčio (toliau - GPM) dalį nuo sumokėtų kaupiamojo gyvybės draudimo įmokų (GPMĮ 21 str.), jei atitinkamos tam tikros sąlygos (GPMĮ 17 str. **Valstybė, skatindama atsakingą požiūrį į savo ateitį, kurdama paskatų priemones, sumažina sau tenkančią socialinę finansinę naštą.**

Kaupiamasis gyvybės draudimas yra paslauga, kuri pirmiausia **skatina neprofesionalius investuotojus, turinčius mažai patirties ir netoleruojančius aukštos investavimo rizikos.** Atkreiptinas dėmesys, kad gyvybės draudimo produktų vartotojai **yra vidutinės ir mažesnes pajamas gaunantys asmenys, kurie siekia ilgu laikotarpiu sukaupti ateičiai.** Tai daugiausiai jaunos šeimos, turinčios finansinių įsipareigojimų, vaikų ateičiai ir senatvei kaupiantys gyventojai. Vidutinė kaupiamojo gyvybės draudimo įmoka sudaro 40 - 50 eurų per mėnesį. Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, GPM lengvata kaupiamojo gyvybės draudimo įmokoms pastaraisiais metais pasinaudojo iki 90 proc. gyvybės draudimo įmokas mokėjusių gyventojų. Pastebėtina, kad valstybė nuo 2019 metų jau sumažino įmokų į gyvybės draudimą ir pensijų fondus lūbas, siekiant pasinaudoti GPM lengvata, iki 1500 eurų įmokų, bet ne daugiau nei 300 eurų GPM suma per metus. Tokiu būdu apribojo galimybes naudotis šiuo skatinimu didesnes pajamas gaunantiems gyventojams ir **patvirtino, kad GPM lengvata, kaip valstybės parama, gyvybės draudimui nėra pagrindinė paskata didesnes pajamas turintiems gyventojams.**

2. Dėl gyvybės draudimo skvarbos bei plėtros Lietuvoje, kuriant patrauklią mokestinę ir investicinę aplinką

Lietuvos gyventojų taupymo norma yra žema ir ženkliai atsilieka nuo Europos sąjungos šalių taupymo lygio. Kaip ir draudimo produktų, įskaitant gyvybės draudimo, paplitimas Lietuvoje gerokai mažesnis nei kitose Europos šalyse. Gyvybės draudimo skvarba, šio sektoriaus plėtra yra vienas veiksnių, skatinančių žmones rūpintis saugesniu finansiniu rytojumi, taupyti, ugdyti finansinį raštingumą. Dėl pasyvaus taupymo būdo ir pastaruoju metu pakankamai didelės infliacijos, neaugančių indėlių palūkanų neinvestuoti pinigai nuvertėja, o ateities perkamoji galia krenta. Atsižvelgiant į tai, valstybė ėmė skatinti ilgalaikio taupymo produktų kūrimą, turėdama tikslą įtraukti gyventojus į taupymą. Tad ar jau pasiektas pakankamas ilgalaikio investavimo lygis šalyje, kad būtų vertintina, jog valstybės tikslai pasiekti ir reikia imtis atvirkštinių veiksmų, atsisakant paskatų ?

Laikytina, kad GPM lengvatos negalima vertinti vien tik iš fiskalinės pusės. **Ji atlieka reguliacinę funkciją – keičia žmonių elgseną ir taupymo įpročius, skatindama kaupti lėšas ir didinti savo perkamąją galią ateityje.** Tad valstybė turėtų įvairiomis priemonėmis, įskaitant ir mokestines, skatinti gyventojus rūpintis savo finansiniu saugumu ir ateitimi, formuodama tvarią ir atsakingą bei stabilią ilgalaikio kaupimo sistemą. Nuolatinės pensijų reformos, mokesčių sistemos, įskaitant ir mokestines lengvatas, keitimas, kelia nepasitikėjimą valstybe. Negebėdama užtikrinti pakankamos senatvės pensijos ir pilnai išspręsti senstančios visuomenės keliamų demografinių problemų, valstybei svarbus pensijų sistemos dalių - tiek „Sodros“, tiek II ir III pensijų pakopų, įskaitant gyvybės draudimą, stabilumas.

Gyventojus taupyti ateičiai, taikant mokesčių lengvatas, taip pat skatina gerokai turtingesnės valstybės, tokios kaip Austrija, Vokietija, Danija, Didžioji Britanija, Airija, Švedija, Kipras, Italija, Ispanija ir Liuksemburgas. Lyginant gi su Baltijos šalimis, valstybės paskatos Lietuvoje yra mažiausios. Tokio pobūdžio lengvatas turi Estija (4 kartus didesnes), Latvija (2,5 karto didesnes). Kuriant patrauklią teisinę ir mokestinę aplinką, gyventojai raginami taupyti ateičiai, skatinamas vidaus rinkoje apyvartoje esančių finansinių lėšų investavimas ir ekonomikos augimas. **Valstybė turėtų siekti nuosekliai palaikyti sukurtą paskatų mechanizmą, plėtoti jį ir, žinoma, vengti nereikalingų mokesčių, jų lengvatų peržiūrų, tuo**

keldama klausimą dėl investicinio klimato Lietuvoje patikimumo ar sulaukdama neigiamų vertinimų iš investuotojų dėl investicinės aplinkos pokyčių.

3. Dėl konstitucinio teisėtų lūkesčių principo įgyvendinimo, siekiant apsaugoti gyventojus nuo neigiamos įtakos jų atžvilgiu

Šiuo metu Lietuvoje yra apie 500 tūkstančių galiojančių kaupiamojo gyvybės draudimo sutarčių. Lengvatų atsisakymas pažeistų socialinį teisingumą bei teisėtus lūkesčius visų asmenų, kurie pagrįstai tikėjo valstybės politika bei priėmė toli į ateitį orientuotus sprendimus. Pagal Konstitucinio Teismo jurisprudenciją **konstitucinis teisėtų lūkesčių principas saisto įstatymų leidėją priimant sprendimus, galinčius turėti įtaką mokesčių mokėtojų, dalyvaujančių pensijų kaupime per gyvybės draudimą ar pensijų fondus, atžvilgiu**. Tai pasireiškia tuomet, kai teisinio reguliavimo pokyčiai yra nepalankūs ir pablogina asmenų teisinę padėtį. Todėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos siūlymas atsisakyti GPM įtvirtintų III pensijų pakopos, įskaitant gyvybės draudimą, lengvatų pablogintų mokesčių mokėtojų, kurie gyvybės draudimo sutartis sudarė atsižvelgdami ir į valstybės teikiamą paskatą – įsipareigojimą neapmokestinti tam tikrų į ilgalaikį taupymą investuojamų sumų, padėtį. Gyventojai negalėtų iš pajamų atskaityti draudimo įmokų sumų iki 1 500 eurų kasmet, kas kasmet leistų sutaupyti iki 300 eurų. Tad **GPM lengvatų gyvybės draudimui panaikinimas pablogins ilgalaikiu kaupimu besinaudojančių gyventojų padėtį bei turės neigiamą poveikį tokias gyvybės draudimo sutartis turintiems gyventojams**. Įstatymų leidėjas, priimdamas atitinkamus pakeitimus, turi atsižvelgti į tokių gyventojų teisėtus lūkesčius ir garantuoti jų apsaugą.

Teisėtų lūkesčių principas taip pat įpareigoja įstatymų leidėją išlaikyti galiojančioms sutartims suteiktas lengvatas visą tokių sutarčių galiojimo laikotarpį. Konstitucinis teismas yra pažymėjęs, kad **pagal teisėtų lūkesčių principą teisinį reguliavimą galima keisti tik laikantis iš anksto nustatytos tvarkos, o teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių**, nes, kaip jau minėta aukščiau, neužtikrinus teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise.

Mokesčių mokėtojų teisėti lūkesčiai savarankiško pensijų kaupimo srityje susiformavo įsigaliojus GPM, kuriuo buvo įtvirtintos lengvatos III pensijų pakopai, įskaitant gyvybės draudimą. Tad valstybės ekonominė socialinė politika nuo minėtų nuostatų įsigaliojimo buvo orientuota į savarankišką kaupimą, prisiimant įsipareigojimą taikyti palankesnę mokestinį režimą tokio draudimo sistemoje dalyvaujantiems gyventojams. Tokia **daugiau nei du dešimtmečius išlaikyta valstybės politikos kryptis įtvirtina socialinės apsaugos išmokų adekvatumo ir tvarumo siekį ir sukuria stabilumą III pensijų pakopos lengvatų taikymo srityje**.

Paminėtina tai, jog vadovaujantis Lietuvos Respublikos draudimo įstatymu, visos įmonės, kurios platina gyvybės draudimo produktus, privalo teikti draudėjams išsamią informaciją, kuri apima ir gautų įmokų bei grąžintų išmokų apmokestinimą. Todėl gyventojai, **sudarydami tokias sutartis ir gaudami išsamią informaciją apie jų atžvilgiu taikytiną mokestinį režimą, taip pat turi teisėtą lūkestį, jog tokio režimo ir bus paisoma visą sutarties galiojimo laikotarpį**. Priešingu atveju, tokio reikalavimo pateikti išsamią informaciją apie įmokų ir išmokų apmokestinimą draudėjams įtvirtinimas Lietuvos Respublikos draudimo įstatyme netektų prasmės.

4. Dėl Asociacijos pozicijos, vertinant siūlymą atsisakyti GPM lengvatos ilgalaikiam gyvybės draudimui

Asociacija, atsižvelgdama į aukščiau išdėstytus argumentus, **nepritaria teikiamoms GPM projekto nuostatom, susijusioms su siūlymu atsisakyti GPM lengvatos ilgalaikiam draudimui**, nustatant tokią lengvatą tik iki 2032 m. gruodžio 31 d. sumokėtoms gyvybės draudimo įmokoms pagal iki 2023 m. gruodžio 31 d. sudarytas gyvybės draudimo sutartis:

- Gyvybės draudimas - tai **efektyvus instrumentas, mažinantis valstybei tenkančią socialinę finansinę naštą**. Valstybė turi prisidėti prie ilgamečio siekio - skatinti kaupti senatvei, taupyti vaikų mokslams, gauti išmokas neįgalumo, ligos, nelaimės atvejais. Tam reikalingos paskatos.

- Kaupiamasis gyvybės draudimas yra svarbi tripakopės sistemos dalis, kuri **padedą spręsti pensijų stygiaus problemą**, galimai padidindama gyventojams ateityje pakeitimo normą per 10 procentų. Būtina visų valstybės reguliuojamų kaupimo formų ateičiai darni visuma.

- Nuolatinės **mokesčių sistemos peržiūros, diskusijos dėl galimo mokestinio režimo pakeitimo, siūlomi paskatų mažinimai ar naikinimai mažina investicinio klimato Lietuvoje patikimumą**, investuotojų nepasitikėjimą dėl investicinės aplinkos pokyčių, o ir pačia valstybės politika.

- Sumažėtų ir taip nepakankamas gyventojų ilgalaikio taupymo lygis, vertinant tai, kad Lietuvos taupymo norma yra viena žemiausių Europoje. **Paskatų priemonės prisidėtų prie gyventojų sąmoningumo kaupti ateičiai**.

- Daugelis Europos valstybių (**Austrija, Vokietija, Danija, Švedija, Airija, Didžioji Britanija, Kipras, Italija, Ispanija, Liuksemburgas**) turi sukūrusios mokesčių lengvatų paskatas gyventojams taupyti pensijai. Lietuva savo paskatomis atsilieka ir tarp Baltijos šalių. **Siūlomi tolesni veiksmai dar labiau nublokštų Lietuvą žemyn, vertinant gebėjimą telkti gyventojus prisidėti prie valstybės gerovės ateityje**.

- Gyvybės draudimas yra paslauga, kuri pirmiausia orientuota į neprofesionalius investuotojus, turinčius mažai patirties ir netoleruojančius aukštos investavimo rizikos, kurių lėšas diversifikuoja ir aktyviai valdo investicijų valdytojai, reaguodami į rinkos pokyčius. Siūlomi pakeitimai **neigiamai paveiktų gyventojų siekį investuoti jiems tinkamu ir pritaikytu bei saugiu būdu**.

- Gyvybės draudimas orientuotas į visus gyventojus, bet ypač aktualus turintiems vidutinės ir mažesnes pajamas. Tai mažina socialinę įtampą, nes yra orientuotas į socialinį solidarumą. Mokestiniai pokyčiai **neskatins gyventojų kaupti ateičiai, nes taupyti dėl ribotų finansinių išteklių labiau patrauklios formos nėra**.

- Atsižvelgiant į tai, kad kaupiamasis gyvybės draudimas yra individualiai pagal kliento poreikius pritaikyta paslauga, o kliento poreikių ir finansinių galimybių vertinimas yra privalomas ir griežtai reglamentuotas, konstatuotina, kad gyventojai gauna tik konkrečiai kiekvienam iš jų pritaikytą produktą, su kuriuo jis visapusiškai supažindinamas, o tai **kelia tiek pasitikėjimą pačiu gyvybės draudimu, tiek prisidedama prie gyventojų finansinio raštingumo lygio kėlimo. Todėl valstybė turėtų skatinti šios rinkos plėtrą, o ne riboti ją**.

- Pateikti siūlymai atsisakyti GPM lengvatų pažeistų socialinį teisingumą bei teisėtus lūkesčius visiems asmenims, kurie pagrįstai tikėjo valstybės politika bei jos priimtais ilgalaikiais įsipareigojimais. Skaičiuojant per 500 000 Lietuvos gyventojų, kurie sudarė gyvybės draudimo sutartis, **šio konstitucinio teisėtų lūkesčių principo įgyvendinimas būtų paneigtas.**

- Įgyvendinus mokesčių pakeitimus, **taip pat būtų pažeistas ir solidarumo principas.** Tiek valstybė, tiek aukštesnes pajamas gaunantys asmenys, tiek mažesnes ir vidutines pajamas uždirbantys Lietuvos gyventojai turėtų siekti, kad ilgalaikėje perspektyvoje dalinantis savo indėliu į oresnio gyvenimo perspektyvą, būtų sukurtas pilnavertis visų gyventojų interesus atliepiantis gerovės valstybės modelis.

2. Keisti individualios veiklos apmokestinimo sąlygas – priartinti ar prilyginti individualią veiklą bei jos apmokestinimą prie darbo santykių reguliavimo.

1. Dėl individualios veiklos vaidmens, didinant užimtumą ir skatinant darbo lankstumą

Smulkus verslas ir individuali veikla (toliau - IDV) yra daugumos šalių ekonomikos varomoji jėga ir socialinio stabilumo garantas. Tai mechanizmas, **suteikiantis galimybes asmenims pasirinkti tinkamą ir priimtina veiklos formą savarankiškai įsiliesti į ekonominį šalies gyvenimą,** tuo būdu sprendžiant svarbias problemas – įtraukiant į darbo rinką savarankiškai veikti siekiančius gyventojus, sudarant palankias sąlygas jiems kurti pridėtinę vertę ir tuo pačiu mažinant nedarbo lygį. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje yra numatyta, kad šalies gyventojų užimtumo lygis turi reikšmingai padidėti nuo 70,7 proc. link 72,5 proc. iki 2024 metų 15-64 metų amžiaus kategorijoje. IDV yra ypatingai patraukti pradedantiems verslininkams. Taip pat, Vyriausybės programos 10.2.1 punkte numatoma, kad bus efektyvinama užimtumo ir perkvalifikavimo veikla, kuri sudarytų galimybes pradėti IDV.

IDV užsiimančių asmenų pajamų apmokestinimo sąlygos neturėtų kelti nepasitikėjimo valstybe, kuri įsipareigoja remti smulkųjį verslą įvairiomis priemonėmis, kaip tai daroma daugelyje valstybių - skatinti pradėti savo veiklą, motyvuoti žmones pasirūpinti savimi, patiems imtis iniciatyvos ir susikurti darbo vietą. Bet koks mokestinės naštos didinimas **mažina IDV patrauklumą bei apriboja galimybes pasiekti nusistatytus užimtumo tikslus.**

2. Dėl individualios veiklos tapatinimo su darbo santykiais

IDV galėtų būti laikytina lyg tarpinė veiklos forma tarp darbo santykių ir verslo. Net gi labiau vertintina kaip tam tikras verslo modelis. Gyventojai, besiverčiantys IDV, priešingai nei dirbantys pagal darbo sutartis, **patys organizuoja savo veiklą, prisiima verslo steigimo, vystymo, vykdymo rizikas, ir tuo pačiu neribotą atsakomybę.**

Skirtingai nei dirbantys pagal darbo sutartis, kuriuos gina Lietuvos Respublikos darbo kodekso normos, IDV vykdančias asmenys **neturi užtikrinto ir stabilaus atlyginimo, teisės į kasmetines apmokamas atostogas, apmokamas laisvas dienas vaikams, darbo kodekse numatytus įspėjimo terminus atleidimo iš darbo metu, išeitines kompensacijas ir kitas dirbantiems pagal darbo sutartis numatytas garantijas.**

Pastebėtina ir tai, kad **darbo santykių pajamoms yra numatytos tam tikros lengvatos, kurios IDV pajamoms netaikomos**. Paminėtinos lengvatos prizams ir dovanoms iš darbdavio, darbdavio apmokėtiems viešojo transporto bilietams, skirtiems darbuotojui atvykti į darbo vietą ir parvykti iš jos, dienpinigiams, papildomo (savanoriško) sveikatos draudimo įmokoms, pagal pasirinkimo sandorius iš darbdavio neatlygintinai ar už lengvatinę kainą gautoms akcijoms.

Atkreiptina, kad IDV ir darbo santykių skirtumai nurodomi ir Finansų ministerijos GPMĮ pakeitimo projekto aiškinamajame rašte, konstatuojant, jog „individuali veikla nėra tapati darbo santykiams, o artima verslo vykdymui - pajamos uždirbamos kaip atlygis ne tik už darbą, bet ir investuotą kapitalą, skirtingai nei darbuotojai, individualią veiklą vykdantys gyventojai yra nepriklausomi, patys kontroliuoja savo darbo laiką, gali kurti papildomas darbo vietas, tačiau kartu jie yra atsakingi už finansinius sprendimus bei prisiima veiklos nesėkmės riziką.“ Tačiau, per ateinančius metus įgyvendinus numatomus GPMĮ ir NSDĮ bei VSDĮ pakeitimus, **2026 metais IDV apmokestinimas labai neženkliai skirsis nuo darbo santykių pajamų apmokestinimo**.

3. Dėl mokestinės naštos didinimo individualią veiklą vykdančiams asmenims, uždirbantiems mažas bei vidutines pajamas

Finansų ministerija teigia, kad siekiant teisingesnio gyventojų pajamų apmokestinimo, mokesčių pertvarka nukreipta į daugiau uždirbančius gyventojus, todėl 75 proc. IDV besiverčiančių siūlomi pakeitimai iš esmės nepalies. Tačiau pagal Priede Nr. 1 pateiktus skaičiavimus akivaizdu, kad 2026 metais **mokestinė našta padidės bei palies ir mažesnes bei vidutines pajamas gaunančius asmenis:**

- Uždirbantiems **mažesnes**, iki 20 tūkst. Eur per metus siekiančias **pajamas**, arba iki 904 Eur grynujų pajamų per mėnesį (atskaičius 30 proc. prežiumuojamų sąnaudų, 2023 metų GPM ir Sodros įmokas), **mokestinė našta padidėja iki 39 proc.**

- Uždirbantiems **vidutines**, 20-50 tūkst. Eur per metus siekiančias **pajamas**, arba 904 – 1967 Eur grynujų pajamų per mėnesį (atskaičius 30 proc. prežiumuojamų sąnaudų, 2023 metų GPM ir Sodros įmokas), **mokestinė našta padidėja net iki 58 proc.**

Ženklios mokestinės naštos išaugimo priežastis - siūlymas dvigubai sumažinti IDV apmokestinamųjų pajamų, kurioms taikomas 5 proc. GPM tarifas, ribą, kartu pakeliant pagrindinį GPM tarifą iki 20 proc., taip pat trečdaliu sumažinant leidžiamais atskaitymais pripažįstamų prežiumuojamų sąnaudų procentą ir nustatant 1,31 proc. tarifą nedarbo socialinio draudimo įmokai.

Atkreiptinas dėmesys, kad dėl pagrindinio GPM tarifo padidinimo nuo 15 proc. iki 20 proc., dėl mokesčių kredito perskaičiavimo, GPM didėja ne tik uždirbantiems 35 tūkst. Eur ir daugiau, bet ir 10-35 tūkst. Eur apmokestinamųjų pajamų per metus.

4. Dėl preziuruojamų išlaidų atskaitymo, vykdančią individualią veiklą, procentinio dydžio

Pagal šiuo metu galiojančią GPMĮ 18 str. 12 d. redakciją IDV vykdančios gyventojai, apskaičiuodami IDV apmokestinamąsias pajamas, gali pasirinkti leidžiamais atskaitymais laikyti preziuruojamas išlaidas, lygias 30 procentų gautų (uždirbtų) IDV pajamų. Atimant minėtą leidžiamais atskaitymais laikomą sumą, nėra reikalaujama faktines išlaidas pagrįsti atitinkamais dokumentais, išskyrus, kai IDV pajamos yra gautos iš su gyventoju darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusio asmens.

Toks teisinis reguliavimas užtikrina, kad egzistuojanti IDV apskaitos supaprastinimo galimybė yra absoliuti būtinybė ir ypatinga vertybė smulkiąjam verslui. Ji leidžia išvengti sudėtingos, daug resursų ir/ar specialių žinių reikalaujančios buhalterinės apskaitos, atskiro administravimo, archyvavimo ir kitų organizacinių išteklių, kurie tam tikrais atvejais gali kainuoti daugiau nei iš IDV gaunamos pajamos ar nauda. **Galimybė turėti supaprastintą procesą apskaityti išlaidas, kurios bet kuriuo atveju yra neišvengiamai patiriamos vykdančiam bet kokią veiklą, yra svari paskata asmeninei verslumo iniciatyvai.**

Tad laikytina, kad preziuruojamų išlaidų procentinio dydžio mažinimas nuo 2024 metų iki 20 proc., kaip siūloma GPMĮ projekte, vertinant išaugusias energetinių išteklių, kuro, patalpų nuomos ir kitų veiklai būtinų priemonių ir paslaugų kainas, būtų **ypač žalingas mažiausias pajamas gaunantiems asmenims, apsunkintų IDV užsiimančių asmenų veiklos sąlygas ir administravimą, mažintų IDV patrauklumą pradedantiesiems ar persikvalifikuojantiems asmenims.**

5. Dėl Asociacijos pozicijos, vertinant individualios veiklos apmokestinimo pokyčius

Asociacija, atsižvelgdama į pateiktus argumentus, **nepritaria GPMĮ projekto nuostatomis, susijusiomis su IDV bei jos apmokestinimo priartinimu ar prilyginimu prie darbo santykių reguliavimu.** IDV apmokestinimo pakeitimai didins IDV vykdančių asmenų mokesstinę naštą, žlugdys verslumo iniciatyvas, taip pat skatins slėpti uždirbtas pajamas, didins šešėlinę ekonomiką.

NSDĮ ir VSDĮ projektais, be kita ko, siūloma

-įtraukti IDV vykdančius asmenis į nedarbo socialinio draudimo sistemą

Pateiktais NSDĮ ir VSDĮ projektais siūloma nustatyti, kad nuo 2025 m. sausio 1 d. IDV užsiimančios asmenys būtų draudžiami nedarbo socialiniu draudimu. Vadovaujantis Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2023 metų rodiklių patvirtinimo įstatymu, tokių asmenų nedarbo socialinio draudimo įmoka sudarytų 1,31 proc. nuo 90 proc. IDV apmokestinamųjų pajamų. Tokiu atveju IDV vykdančios asmenys gautų 1 mėnesio nedarbo išmoką, jei turėtų ne mažesnę kaip 9 mėnesių nedarbo draudimo stažą per paskutinius 30 mėnesių, per kurį būtų sumokėję nedarbo draudimo įmokas nuo ne mažesnės nei 9 minimalių mėnesių atlyginimų (toliau - MMA) dydžių sumos. Nedarbo draudimo išmokos mokėjimo trukmė būtų ilginama vienu mėnesiu už kiekvienus kitus metus, jeigu nedarbo socialinio draudimo įmokos būtų sumokėtos nuo ne mažesnės nei 12 MMA dydžių sumos.

1. Dėl individualią veiklą vykdančių asmenų įtraukimo į nedarbo socialinio draudimo sistemą reguliavimo trūkumų

Vertinant pateiktus projektus, nėra aiškus nedarbo socialinio draudimo išmokos skaičiavimo mechanizmas, nors teigiama, kad IDV vykdančias asmuo, per metus sumokėjęs apie 130 Eur įmokų, galės gauti iki 520 Eur išmoką kartą per metus. Taip pat projektuose nenumatyta tvarka, kaip bus įgyjamas nedarbo socialinio draudimo stažas ir suteikiama teisė į išmoką, jei asmuo vykdo ne tik IDV, bet ir dirba pagal darbo sutartį.

Atkreiptinas dėmesys, kad IDV vykdančių asmenų įtraukimas į nedarbo socialinio draudimo sistemą yra neprasmingas, kadangi vienas iš esminių IDV bruožų – veiklos lankstumas, kai asmuo gali paprastai įregistruoti ir išregistruoti veiklą, taigi valstybės socialinė politika atsisuks prieš ją pačią, kadangi asmenys turės stiprią paskatą nutraukti veiklą, atsiradus teisei į nedarbo išmoką, ypač jeigu nedarbo išmoka bus ženkliai didesnė nei įmoka, reikalinga nedarbo socialinio draudimo stažui sukaupti.

2. Dėl Asociacijos pozicijos įtraukti individualią veiklą vykdančius asmenis į nedarbo socialinio draudimo sistemą

Atsižvelgdama į aukščiau išdėstytus argumentus bei nepakankamą siūlomų pokyčių aiškumą, pagrindimą ir naudą, **Asociacija nepritaria teikiamoms NSDĮ ir VSDĮ projektų nuostatomis dėl siekio įtraukti IDV vykdančius asmenis į nedarbo socialinio draudimo sistemą.**

PMĮ projektu, be kita ko, siūloma

-atsisakyti sektorinių pelno mokesčio lengvatų, įtraukiant pajamas, kurioms taikomas lengvatinis apmokestinimas, į bendrą pelno apmokestinimo tvarką. Siekiama draudimo įmonių gautų gyvybės draudimo įmokų (kai draudimo sutarties terminas ne trumpesnis kaip 10 metų arba jei draudimo išmoka išmokama apdraustajam sulaukus pensinio amžiaus pagal Profesinių pensijų kaupimo įstatymo nuostatas) dalį, laikytiną draudimo įmonės atlygiu už suteiktas gyvybės draudimo, lėšų administravimo, investavimo ir kt. paslaugas, priskirti apmokestinamosioms pajamoms, o su šių pajamų uždirbimu susijusias sąnaudas – leidžiamiems atskaitymams. Ta gyvybės draudimo įmokų dalis, kuri investuojama draudėjo arba naudos gavėjo naudai ir toliau būtų priskiriama neapmokestinamosioms pajamoms.

1. Dėl siūlomų PMĮ pakeitimų įgyvendinimo gyvybės draudimo įmonių apmokestinimo srityje

Nuo 2023 m. sausio 1 d. draudimo įmonėms įsigaliojo nauji apskaitos reikalavimai, susiję su Tarptautinio finansinės atskaitomybės standarto Nr. 17 (toliau - TFAS 17) įsigaliojimu. TFAS 17 nustato tris galimus draudimo sutarčių apskaitos metodus - sudėtinių dalių metodą (angl. „Building Block Approach“, toliau - BBA), kintamo mokesčio metodą (angl. „Variable Fee Approach“, toliau - VFA) ir įmokų paskirstymo metodą (angl. „Premium Allocation Approach“, toliau - PAA). Neapmokestinamų pajamų apskaičiavimas nesudarytų didelių keblumų naudojant PAA metodą. Tačiau pagal TFAS 17 didžioji dalis draudimo sutarčių, ypač tų, kurios turi investicinį komponentą, privalės būti apskaitytos naudojant BBA ir VFA metodus. Naudojant šiuos du metodus, prognozuojamų draudimo sutartinių pinigų srautų (neskirstant jų pagal šaltinius) grynoji suma, kartu su tam tikrais standarte nurodytais

koregavimais, yra priskiriama sutartinės paslaugos maržai (angl. „Contractual Service Margin“, toliau - CSM). CSM yra amortizuojama ir pripažįstama draudimo įmonės pajamomis per TFAS 17 numatytą laikotarpį. Kadangi CSM yra skaičiuojamas draudimo sutarties grupės lygmenyje, bus labai sunku išskirti, kokia jo dalis yra susijusi su įmokų dalimi, investuojama draudėjo (naudos gavėjo) naudai. Atitinkamai, **pajamų paskirstymas į apmokestinamą ir neapmokestinamą dalis būtų subjektyvus, techniškai sudėtingas ir sunkiai suprantamas tiek draudimo įmonėms, tiek ir mokesčių administratoriui.**

TFAS 17 taip pat nustatė ir daug griežtesnius reikalavimus draudimo sutarties komponentų atskyrimui. Pagal iki šiol draudimo sutarčių apskaitą reglamentavusį Tarptautinį finansinės atskaitomybės standartą Nr. 4 (toliau – TFAS 4) draudimo įmonės galėjo laisvai pasirinkti ir atskirai apskaityti draudimo ir investicinį komponentus. TFAS 17 gi nustatė griežtus tokio atskyrimo kriterijus, dėl ko **daugeliui Lietuvos rinkoje parduodamų draudimo produktų atskirai apskaityti draudimo ir investicinį komponentus nepavyks.** Tai dar labiau apsunkins neapmokestinamųjų pajamų, susijusių su įmokų dalimi, investuojama draudėjo (naudos gavėjo) naudai, apskaičiavimą.

2. Dėl Asociacijos pozicijos vertinant PMĮ projekto nuostatas

Įvertinusi išdėstytus argumentus, Asociacija abejoja PMĮ projekto aiškumu ir tinkamu būsimu įstatymo taikymu, todėl **nepritaria siūlomai PMĮ projekto redakcijai dėl pelno mokesčio apskaičiavimo sudėtingumo ir subjektyvumo.**

Asociacija vertina Finansų ministerijos iniciatyvas laikyti teisingesnės ir augti palankios mokesčių sistemos krypties, siekį įvertinti mokesčių lengvatų tikslingumą ir poveikį, remti smulkiojo verslo augimą ir skatinti investicijas Lietuvoje. Tuo pačiu tikimasi ir aktyvaus abipusio bendradarbiavimo su verslo bendruomene, visuomenės grupėmis, įsiklausant į keliamas problemas, rūpimus klausimus, pagrįstus aiškinimus bei argumentus dėl verslo plėtros, palankesnio veiklos klimato, kuriant gerovės valstybę.

Pagarbiai,
Asociacijos prezidentas

Giedrius Rimša

Priedas Nr. 1. Vykdančių individualią veiklą gyventojų mokestinė našta 2023 m. ir 2024-2026 m. įgyvendinus GPMĮ ir VSDĮ projektų pakeitimus.¹

Pajamų dydis tūkst. Eur	Grynosios pajamos ² tūkst. Eur				Mokestinės naštos pokytis tūkst. Eur / %			
	2023	2024	2025	2026+	2024 vs 2023	2025 vs 2024	2026 vs 2025	2026 vs 2023
50,0 - 80,0	23,6 – 37,8	22,0 – 35,2	20,7 – 33,1	19,5 – 31,2	+1,6-2,6 +14%	+1,3-2,0 +10%	+1,2-1,9 +8%	+4,1-6,6 +36%
40,0 - 50,0	20,2 – 23,6	18,2 – 22,0	17,1 – 20,7	16,2 – 19,5	+1,6-2,0 +14-25%	+1,1-1,3 +10-11%	+1,0-1,2 +8-9%	+4,0-4,1 +36-51%
30,0 - 40,0	16,1 – 20,2	14,9 – 18,2	14,0 – 17,1	13,3 – 16,2	+1,2-2,0 +24-25%	+0,9-1,1 +11-15,5%	+0,7-1,0 +9-10%	+2,8-4,0 +51-58%
20,0 - 30,0	10,8 – 16,1	10,4 – 14,9	10,1 – 14,0	9,6 – 13,3	+0,5-1,2 +14-24%	+0,3-0,9 +8-15,5%	+0,5-0,7 +10-12%	+1,2-2,8 +39-58%
10,0 - 20,0	5,2 – 10,8	5,0 – 10,4	4,9 – 10,1	4,9 – 9,6	+0,1-0,5 +9-14%	+0,1-0,3 +5-8%	+0-0,5 +0-12%	+0,3-1,2 +14-39%
Iki 10,0	Iki 5,2	Iki 5,0	Iki 4,9	Iki 4,9	Iki +0,1 Iki +9%	Iki +0,1 Iki +5%	Iki +0 +0%	Iki +0,3 Iki 14%

¹ Skaičiavimuose naudoti 2023 metų vidutinio darbo užmokesčio ir minimalaus mėnesinio atlyginimo rodikliai.

² Iš individualios veiklos pajamų atėmus veiklos išlaidas, kurios prilyginamos 30 proc. pajamų, ir mokėtinus mokesčius.